

Manifest voor een klimaatrechtvaardig Haarlem

**10 punten die iedere partij zou moeten
opnemen in het programma voor de
gemeenteraadsverkiezingen
in 2022**

Het 10-punten manifest

1. Informeer burgers over de klimaatcrisis en laat hen beslissen.

In een crisissituatie heeft de gemeente de taak om burgers te informeren. Informeer burgers dus over de klimaatcrisis. Begin daar zo snel mogelijk mee en blijf dat doen. Zet daarnaast een burgerberaad voor het klimaat op, om klimaatbesluiten te depolitiseren en burgers beter te betrekken bij wat nodig is.

2. Gebouwen en woningen van het gas af.

Het is nodig om de CO₂-uitstoot van de gebouwde omgeving zoveel mogelijk naar nul te brengen in 2030. Realiseer grootschalige woningisolatie, de aanleg van warmtenetten en een ruime beschikbaarheid van warmtepompen.

3. Alle elektriciteit van zon en wind in 2030.

Zet vol in op energiebesparing en verhoog de ambitie voor het opwekken van wind- en zonne-energie naar 1500 TJ. Zorg dat in 2030 het volledige Haarlemse elektriciteitsverbruik duurzaam wordt opgewekt.

4. Meer groen, meer bomen en meer biodiversiteit.

Maak Haarlem groener, om opwarming van de aarde tegen te gaan en de leefbaarheid te verbeteren. Leg nieuw groen aan, zorg voor meer biodiversiteit en werk aan meer bewustzijn over het belang van beide. Maak een groenplan voor 2026 dat voorziet in minimaal 30 m² groen en drie bomen voor elke nieuwe woning in de stad.

5. Duurzaam bouwen en slim met ruimte omgaan.

Zet bij stadsplanning klimaat- en duurzaamheidsdoelen voorop. Stel circulair en klimaatneutraal bouwen als randvoorwaarden voor nieuwe woningen en andere gebouwen.

6. Voedsel: plantaardig, duurzaam en lokaal.

Presenteer een concreet plan dat duurzamer consumeren in Haarlem stimuleert en verklein zo de ecologische voetafdruk van Haarlem. Ondersteun duurzame (stadslandbouw) initiatieven in de stad en zorg gelijktijdig voor educatie en bewustwording.

7. Stimuleer duurzame bedrijven en pak overtreders van milieuregels aan.

Versnel de verduurzaming van bedrijven door voorlichting en handhaving. Verwacht van grotere bedrijven meer dan alleen het nakomen van wettelijk verplichtingen. Pak de bedrijven die milieuregels overtreden voortvarend aan en ga actief op zoek naar bedrijven die duurzame producten en diensten leveren.

8. Zorg dat Haarlem in 2040 een circulaire stad is.

Zet een ambachtscentrum op en schaal het circulaire bedrijfsleven op. Meet wat de materiaal- en reststromen zijn, koop als gemeente zelf circulair in, stimuleer inwoners en bedrijven om minder te kopen en beter te scheiden.

9. Geef mensen op straat weer voorrang.

Kies voor duurzame bereikbaarheid voor iedereen. Vervang het gemotoriseerde verkeer zoveel mogelijk door wandelen, fietsen en goed openbaar vervoer. Zo neemt CO₂-uitstoot af, veiligheid en leefbaarheid verbeteren en er ontstaat meer ruimte voor groen.

10. Een onafhankelijke rekenkamer voor het klimaat.

Richt een onafhankelijke rekenkamer voor het klimaat op. Deze rekenkamer gaat met klimaattoetsen na of het gemeentelijke klimaatbeleid (klimaatmitigatie, klimaatadaptatie en luchtkwaliteit) voldoende bijdraagt aan het bereiken van klimaatdoelstellingen.

Inhoud

Inleiding	4
1. Informeer burgers over de klimaatcrisis en laat hen beslissen.	6
2. Gebouwen en woningen van het gas af.	7
3. Alle elektriciteit van zon en wind in 2030.	9
4. Meer groen, meer bomen en meer biodiversiteit.	10
5. Duurzaam bouwen en slim met ruimte omgaan.	11
6. Voedsel: plantaardig, duurzaam en lokaal.	12
7. Stimuleer duurzame bedrijven en pak overtreders van milieuregels aan.	13
8. Zorg dat Haarlem in 2040 een circulaire stad is.	14
9. Geef mensen op straat weer voorrang.	15
10. Richt een onafhankelijke rekenkamer voor het klimaat op.	16
Verantwoording	17

Inleiding

Op 4 juli 2019 riep de gemeente Haarlem de klimaatcrisis uit. Een meerderheid van de gemeenteraad ondersteunde een motie met de tekst “De gemeenteraad ... verzoekt het college om naar voorbeeld van andere gemeenten ‘een klimaatcrisis’ uit te roepen en gaat over tot de orde van de dag.” Dat laatste is een gebruikelijk einde van een motie, maar het geeft pijnlijk genoeg ook weer wat er gebeurde. Men ging over tot de orde van de dag. En dat terwijl we ons in een crisis bevinden van ongekende omvang.

Door menselijk toedoen veroorzaakte klimaatverandering leidt tot ondraaglijk hitte in steden, heftige stormen en een stijgende zeespiegel. Over de hele wereld teisteren branden, overstromingen en/of tegenvallende oogsten het dagelijkse leven. Hoe groot de gevolgen voor toekomstige generaties, onze eigen kinderen en kleinkinderen zijn, hangt af van de maatregelen die we nu nemen. Rampen voorkomen zijn we aan onszelf verplicht. Niet alles op alles zetten is onverantwoordelijk. En daarom is ‘overgaan tot de orde van de dag’ precies wat we níét moeten doen.

Aanbevelingen

De Haarlemse klimaatcoalitie doet tien aanbevelingen aan het lokaal bestuur om de klimaatcrisis aan te pakken. De punten beslaan verschillende domeinen waarop maatregelen nodig zijn: Crisiscommunicatie & burgerparticipatie, energieverbruik, het opwekken van duurzame energie, duurzaam bouwen, groen & natuur, voedsel, de circulaire economie, bedrijven, transport en de oprichting van een rekenkamer voor het klimaat.

Ook Stichting Urgenda heeft voor de overheid een plan geschreven met 54 maatregelen om 25 procent CO₂ te reduceren voor eind 2020. De gemeente Haarlem heeft een motie aangenomen om de punten uit het Urgendaplan uit te voeren. Dit 10-puntenplan is een volgende stap, wij streven naar 100 procent reductie in 2030. Overigens is 100 procent ‘klimaatneutraal’ een doel dat de huidige coalitie zich ook in het coalitieakkoord van 2018 heeft gesteld.

Prettiger leven

De klimaatcrisis maakt ons leven moeilijker. Veel maatregelen uit ons plan maken ons leven juist prettiger. Het is fijn wonen in goed geïsoleerde huizen. De luchtkwaliteit verbetert als we minder of alleen nog elektrisch autorijden. Wonen in een groene

stad zonder zwerfafval is prettig en bedrijven dragen liever bij aan een duurzame toekomst dan dat ze producten leveren die de planeet vervuilen. Laten we dus welgemoed, maar ook met besef van urgentie voortvarend aan de slag gaan.

Klimaatrechtvaardigheid

In de titel van dit plan gebruiken we het woord ‘klimaatrechtvaardigheid’. Daarmee bedoelen we dat het uitgangspunt van alle maatregelen moet zijn dat degenen die klimaatschade voor anderen veroorzaken de kosten moeten dragen om dit op te lossen: ‘de vervuiler betaalt’.

Mensen met lage inkomens hebben meestal een zeer klein aandeel in gevaarlijke klimaatverandering, maar krijgen wel het meest te maken met de gevolgen. Zij werken en wonen vaker in een vervuilde omgeving, hebben geen geld om lucht verschonende apparatuur te plaatsen in hun huis, of om te verhuizen naar gebieden met minder overstromingsrisico’s. Een klimaattransitie kan in onze ogen alleen succesvol zijn als deze betaalbaar is voor alle inkomensgroepen. De financierbaarheid van de klimaattransitie moet daarom expliciet onderdeel worden van klimaatbeleid.

Klimaatrechtvaardigheid heeft ook een internationaal aspect. Veel arme landen worden het hardst getroffen, terwijl hun aandeel in het probleem het kleinst is. Ook daarom is het rechtvaardig dat juist rijkere landen met een hogere uitstoot zoals Nederland zich tot het uiterste inspannen om hun uitstoot omlaag te brengen, ook op lokaal niveau.

Iedereen heeft baat bij goed klimaatbeleid. De lucht wordt schoner en minder mensen worden ziek. Weersoverlast daalt, hittestress vermindert. Energierekeningen vallen lager uit, omdat we zelf energie opwekken op zee en op ons dak. Het vestigingsklimaat voor bedrijven stijgt, omdat het risico op klimaatschade daalt en de arbeidsproductiviteit stijgt.

Toereikend en rechtvaardig

Wij roepen alle politieke partijen in Haarlem op om te kiezen voor een toereikend en rechtvaardig klimaatbeleid; neem de punten uit dit plan over in uw partijprogramma’s voor de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2022. Met de uitvoer hoeft de politiek natuurlijk niet tot de verkiezingen te wachten. Haarlem kan vandaag nog

beginnen met dit plan.

De Haarlemse klimaatcoalitie is een samenwerking van onder andere lokale groepen van Milieudefensie, Grootouders voor het Klimaat, Extinction Rebellion en de FNV Lokaal Haarlem. Bij het schrijven van dit plan is geput uit de expertise binnen deze groepen en daarbuiten. En hier stopt het niet. Want ook al hebben veel kundige mensen geholpen dit plan tot stand te brengen, het kan altijd worden aangevuld, uitgewerkt en aangescherpt. Om de leesbaarheid van dit manifest te verhogen zijn alle verwijzingen naar bronnen eruit gehaald, maar separaat nog wel beschikbaar.

Elke organisatie die deze punten onderschrijft of ze wil helpen verbeteren, is van harte welkom om zich bij de coalitie aan te sluiten. Samen zetten we ons ten volle in om deze punten te realiseren. Dat is een grote opgave, maar als we het willen, dan kan het.

1. Informeer burgers over de klimaatcrisis en laat hen beslissen.

In een crisissituatie heeft de gemeente de taak om burgers te informeren. Begin met het informeren van inwoners over de klimaatcrisis en blijf dat doen. Zet daarnaast een burgerberaad voor het klimaat op, om klimaatbesluiten te depolitiseren en burgers beter te betrekken bij wat nodig is.

Communicatie over de klimaatcrisis

Nu de gemeente de klimaatcrisis erkent, is de eerste stap om inwoners daarover te informeren. Lokale overheden zijn namelijk wettelijk verplicht om zorg te dragen voor haar burgers en het milieu. Daarbij hoort de verantwoordelijkheid om de ernst van een crisissituatie, de oorzaken en de genomen maatregelen te communiceren – zoals de gemeente ook doet rondom het COVID-19 virus. Maak duidelijk dat de klimaatcrisis een existentiële bedreiging is waarvan de aanpak de hoogste prioriteit heeft en dat dit onze manier van leven gaat veranderen.

Veranderen is lastig. Mensen en organisaties neigen ernaar om uit te gaan van de bestaande situatie, waarbij we ons thuis voelen. Elke wijziging kan als een bedreiging worden ervaren. De eerste vraag die de gemeente heel duidelijk gaat beantwoorden is: Waarom zouden we veranderen? Het is essentieel dat Haarlemmers de noodzaak van veranderingen intrinsiek beleven.

De gemeente gaat de communicatie dan ook professioneel oppakken met inbreng van veranderdeskundigen en gedragsdeskundigen die daar verstand van hebben. Ook het betrekken van kinderen en jongeren in de communicatie is van groot belang. Ondersteun daarom ruimhartig lokale initiatieven, zoals de stichting Milieubende. Rond communicatie gaat de gemeente duidelijke en haalbare doelen formuleren en vooraf nagaan hoeveel van de Haarlemmers de klimaatcrisis erkennen. In hoeverre zijn ze bereid hun eigen gedrag aan te passen en welke voorwaarden stellen ze daarbij?

Burgerberaad

Zet een burgerberaad op, een groep gelote burgers die een dwarsdoorsnede vormt van de bevolking en aanbevelingen doet over complexe onderwerpen. De deelnemers gaan in gesprek met elkaar en

met experts om gezichtspunten te overbruggen en voorstellen te doen voor de lange termijn, die weldoordacht en rechtvaardig zijn. Een burgerberaad weegt alle belangen, niet alleen die van bedrijven of een bepaalde achterban.

Geef een burgerberaad een duidelijke opdracht die zo breed mogelijk is geformuleerd. Bijvoorbeeld: Welke instrumenten moet de gemeente Haarlem inzetten om op een rechtvaardige manier in lijn te blijven met een maximale temperatuurstijging van 1,5 graad? Geef het burgerberaad ook een duidelijk mandaat. Bijvoorbeeld: 'Als 66 procent van het burgerberaad een voorstel steunt, dan stuurt het college van B & W dat met een positieve aanbeveling naar de gemeenteraad voor een uitvoeringsbesluit.' De beslissingsmacht blijft bij het overheidsorgaan; een burgerberaad is bedoeld als aanvulling op de huidige bestuursvorm. Dit politieke mandaat garandeert dat de gemeente aanbevelingen serieus neemt.

De voorstellen zullen wel binnen de wettelijke grenzen blijven, gebaseerd zijn op expertise, haalbaar zijn en leiden tot rechtvaardigheid voor de huidige en toekomstige bevolking. Dat betekent ook dat het burgerberaad goed georganiseerd moet zijn. Begeleiding door onafhankelijke procesbegeleiders en experts die de feiten en juridische haalbaarheid controleren is nodig.

2. Gebouwen en woningen van het gas af.

Het is nodig om de CO₂-uitstoot van de gebouwde omgeving zoveel mogelijk naar nul te brengen in 2030. Realiseer grootschalige woningisolatie, de aanleg van warmtenetten en een ruime beschikbaarheid van warmtepompen.

De uitstoot van broeikasgassen in Haarlem komt voor het grootste deel op conto van het gasverbruik. Haarlem moet dus zo snel mogelijk van het gas af. De gemeente gaat ervoor zorgen dat woningen geen gas meer nodig hebben en in plaats daarvan gebruik kunnen maken van duurzaam opgewekte elektriciteit. In de huidige plannen staat dat de gemeente de komende 9 jaar (tot 2030) 15 procent van de woningen van het gas wil afhaken door warmtenetten aan te leggen in enkele wijken. Dit is ontoereikend, gezien de ernst van de klimaatcrisis.

Ontzorging van eigenaren

Om alle gebouwen van het gas af te halen, gaat de gemeente op korte termijn huizenbezitters en vastgoedeigenaren ontzorgen. Stel een taskforce in die per wijk een maatwerk-aanpak inventariseert, voorbereidt en laat uitvoeren. De taskforce wijst kansrijke locaties aan voor collectieve installaties en zorgt voor schaalvergroting van projecten (per straat of wijk). Stel ook duurzaamheidseisen aan monumenten. Het streven is om 2030 alle gebouwen in Haarlem naar minimaal energie label A te krijgen.

De taskforce sluit financiële overeenkomsten met banken, pensioenfondsen en investerende verzekeringsbedrijven of richt zelf een Warmtefonds op. Kortom: de taskforce zorgt voor financiering van alle nodige ingrepen, als bewoners zelf de middelen niet hebben. Als blijkt dat extra financiële ondersteuning nodig is, stel dan aanvullende subsidies beschikbaar. De taskforce maakt ook een selectie van ervaren, betrouwbare en betaalbare bedrijven, die samen de nodige spullen kunnen leveren en al het werk gecoördineerd kunnen uitvoeren.

Een belangrijk aandachtspunt zijn de processen rondom vergunningen om te verduurzamen. Nu nog werken die processen sterk vertragend. De gemeente moet deze processen standaardiseren en verkorten en zo nodig belemmerende regels afschaffen. De taskforce moet mandaat hebben van de gemeente en

medewerking krijgen van alle betrokken afdelingen.

Wijkteams, wijkposten en collectieven

In Haarlem zijn enkele bewonerscollectieven (Ramplaankwartier en Garenkokerskwartier) voortvarend bezig met energiebesparing en duurzame opwek. Dergelijke collectieven zorgen voor draagvlak, activeren de bewoners en krijgen alle steun en medewerking van de gemeente. Het moet echter ook duidelijk zijn dat de gemeente voor de grote opgave van de energietransitie niet enkel kan leunen op bewoners die hiermee in hun vrije tijd aan de slag gaan. Niet in elke wijk is een groep vrijwilligers met dergelijke expertise aanwezig, niet alle initiatieven zijn schaalbaar. Uitsluitend inzetten op bewonerscollectieven is daarom ontoereikend. De regie voor collectieve warmtenetten ligt bij de gemeente.

Een belangrijk aandachtspunt is bovendien de beschikbare mankracht om dit uit te voeren. Momenteel is er een groot gebrek aan aannemers en installateurs met de juiste kennis. De gemeente investeert daarom ook in het opleiden en trainen van vakmensen die in wijkteams werkzaam zijn. Dit kan veel groene banen opleveren in de stad. Stel wijkteams op (aangestuurd door de taskforce) die naar inwoners toegaan om woningen aardgasvrij te maken, te isoleren, te voorzien van warmteterugwinning uit ventilatielucht en afvalwater en om op zoveel mogelijk daken zonnepanelen te leggen en energiebesparing te stimuleren (zie punt 3). Neem bewoners zo technische details uit handen, evenals het meeste werk rondom subsidieaanvragen. Dit verlaagt de drempel om te beginnen en drukt door de collectieve aanpak ook de kosten.

Genoemde wijkteams werken vanuit wijkposten. Dit zijn herkenbare, circulaire en toegankelijke gebouwtjes in de wijk waar Haarlemmers terecht kunnen met vragen over verduurzaming. Van subsidieaanvraag tot collectieve aankoop van bouwmaterialen, van zonnepaneel tot een netwerk van vakmensen. Het loket duurzaamheid komt naar Haarlemmers toe.

Elektriciteitsnetwerk

De transitie naar (hybride) warmtepompen, collectieve warmtenetten en andere vormen van

duurzame warmte leidt tot een grote stijging van het elektriciteitsverbruik. Door lokale opwek te stimuleren kan de gemeente de druk op het lokale elektriciteitsnetwerk wel beperken, maar niet vermijden. Start daarom gesprekken met de netbeheerder om hier oplossingen voor te creëren die passen bij genoemde ambities.

3. Alle elektriciteit van zon en wind in 2030.

Zet vol in op energiebesparing en verhoog de ambitie voor het opwekken van wind- en zonne-energie naar 1500 TJ. Wek de overige energie op met windmolens op zee, zorg dat in 2030 het volledige Haarlemse elektriciteitsverbruik duurzaam wordt opgewekt.

De gemeente schat momenteel dat het elektriciteitsverbruik van Haarlem in 2030 op 3000 TJ ligt. Als veel auto's elektrisch rijden en veel gebouwen elektrisch warmte opwekken, kan dit verbruik nog hoger komen te liggen. Zet daarom gelijktijdig in op energiebesparing. De huidige ambitie van Haarlem om 750 TJ aan wind- en zonne-energie op te wekken in 2030 is hoe dan ook absoluut ontoereikend.

Ambitie verdubbelen

Verdubbel de huidige ambitie voor de opwek van wind- en vooral zonne-energie naar 1500 TJ in 2030. Geen stukje oppervlak mag onbenut blijven. Ook delen van Haarlem met een beschermd stadsgezicht moeten onbeperkt zonnepanelen mogen neerleggen. Schuw innovaties niet, zoals verticale panelen in woningen integreren en zonnepanelen als wegdek in de openbare ruimte plaatsen. Stimuleer slim flexibel verbruik en energieopslag om het opgewekte vermogen op te slaan tijdens piekuren.

Ondersteun burgers bij het (verder) volleggen van hun eigen daken met zonnepanelen. De wijkteams (zie ook punt 2) die burgers de zorg rondom verduurzaming van hun woning uit handen nemen, kunnen burgers ook ontzorgen bij de aanleg van zonnepanelen. Stel een garantiefonds waar Haarlemmers zo nodig voorfinanciering kunnen aanvragen.

Zorg ervoor dat ook woningbouwverenigingen huurwoningen verduurzamen en alle beschikbare daken volleggen met zonnepanelen. Neem deze eisen op in de prestatieafspraken. Pleit daarnaast op landelijk niveau voor aanscherping van het bouwbesluit waarin duurzaamheidsregels staan, en voor de inzet van de verhuurdersheffing voor verduurzaming van huurwoningen. Neem ook particuliere verhuurders mee in de verduurzaming van woningen.

Laat de Haarlemse windmolens weer draaien. Plaats ook nieuwe, hoge windmolens, voor de hoogste opbrengst in de beschikbare ruimte. Wanneer het plaatsen van windmolens conflicteert met aanvliegeroutes van Schiphol, moeten de aanvliegeroutes worden aangepast, en niet de molens. Importeer het resterende deel van de benodigde energie van buiten de gemeente, bijvoorbeeld de energie die windmolens op zee opwekken.

Stimuleer burgercollectieven zoals de stichting Kennemer Energie voor duurzame energieopwekking. Verplicht alle bedrijven in Haarlem om vanaf 2030 alleen nog maar duurzaam opgewerkte energie te gebruiken. Zet daarnaast vol in op energiebesparing. Wijkteams gaan na hoe bewoners kunnen besparen. Voor bedrijven loopt een lang lopende voorlichtingscampagne (zie verder punt 7). Zorg daarnaast dat "maatschappelijk vastgoed" (scholen, ziekenhuizen, theaters, zwembaden, de ijsbaan) maatregelen neemt om het energieverbruik omlaag te brengen.

4. Meer groen, meer bomen en meer biodiversiteit.

Maak Haarlem groener, om opwarming van de aarde tegen te gaan en de leefbaarheid te verbeteren. Leg nieuw groen aan, zorg voor meer biodiversiteit en werk aan meer bewustzijn over het belang van beide. Maak een groenplan voor 2026 dat voorziet in minimaal 30 m² groen en drie bomen voor elke nieuwe woning in de stad.

De aarde warmt op en dat gebeurt niet overal even snel. Klimatologen sluiten temperatuurverschillen van zeven graden tussen stedelijke en landelijke gebieden niet uit. Vergroening van steden kan hittestress verminderen. Tien procent meer groen betekent dat de temperatuur in de stad een halve graad zakt. Nu is 29 procent van Haarlem groen, dat maakt van Haarlem een versteende stad. Dit percentage kan naar 40 procent.

Vergroening zorgt bovendien voor een leefbare en gezonde omgeving. Ons motto is daarom: bomen planten, bomen planten. Overal waar planten kunnen groeien, moeten planten zijn. Zorg voor meer biodiversiteit in het bestaande groen: meer verschillende soorten planten, bloemen en heesters dus. Plant daarnaast per jaar 5.000 bomen extra, en heesters en planten waar dat mogelijk is. Een voorbeeld: maak van het Reinaldapark het Reinaldabos.

Laat geschoolde hoveniers het groen ecologisch beheren, dus met respect voor alle vormen van leven. Dat betekent bermen en grasvelden minder maaien, meer natuurvriendelijke oevers aanleggen en veengebieden vernatten zodat ze meer CO₂ vasthouden. Natuurwerkgroepen kunnen het onderhoud uitvoeren, begeleid door Landschap Noord-Holland.

Breid het groenoppervlak uit met 80.000 m² (8 hectare) jaarlijks. Moedig particulieren aan tuinen te onttegen (Operatie Steenbreek), bijvoorbeeld door tegels op gemeentelijke kosten af te voeren, boomopslag en andere planten beschikbaar te stellen en bewoners te adviseren over onderhoud.

Leg meer parken aan, zodat bij alle woningen binnen een straal van 300 meter een 'postzegelparkje' (5.000 m²) te vinden is en zorg voor verbindingszones

tussen verschillende groengebieden. Stimuleer ook natuurvriendelijke stadslandbouw en gevel- en dakbegroeiing, en let daarbij op nestmogelijkheden voor vogels. Zorg ook dat alle daken in Haarlem die hiervoor geschikt zijn, in 2030 een groen dak hebben.

Laat aanvragers van bouwvergunningen een groenparagraaf als onderbouwing voor een vergunning meesturen en daarop aangeven hoeveel extra bomen en hoeveel m² groen ze toevoegen. Geef alle scholen subsidie om groene speelpleinen ('tiny forests') aan te leggen, en verbeter ook los daarvan onderwijs en voorlichting over het belang van groen, bijvoorbeeld op basisscholen (zie ook punt 1).

5. Duurzaam bouwen en slim met ruimte omgaan.

Zet bij stadsplanning klimaat- en duurzaamheidsdoelen voorop. Stel circulair en klimaatneutraal bouwen als randvoorwaarden voor nieuwe woningen en andere gebouwen.

Zet bij nieuwbouw en verbouw in op duurzaam en snel bouwen. De footprint moet zo klein mogelijk zijn. Ga daarbij verder dan de BENG-norm waarin de landelijke eisen voor Bijna Energie Neutrale Gebouwen zijn vastgelegd. Bouw nieuwe woningen en bedrijfspanden circulair, met biobased en hergebruikte materialen. Stel voor hoogwaardig herbruikbaar bouw materiaal een materialenpaspoort voor nieuwe gebouwen op.

Woningen die aan veel hogere eisen dan de wettelijke minimumeisen voldoen, kunnen gemakkelijk subsidie krijgen. Stimuleer de aanleg van zonnepanelen op 80 tot 100 procent van het dakoppervlak van zowel bedrijfspanden als woonhuizen.

Bouw om voor iedereen in de stad een plek te creëren en doe dat circulair en flexibel. Een voorbeeld is inzetten op seniorenappartementen waardoor de woningmarkt beter doorstroomt. Deze zijn kleiner dan eengezinswoningen, het gebruik van materiaal en energie ligt dus lager.

Andere interessante opties zijn:

- wonen op tijdelijk op herbestemming wachtend terrein;
- wonen op het water;
- intergenerationeel wonen;
- woongroepen met deels gedeelde voorzieningen.

Neem bij de realisatie van nieuwbouw ook andere aanbevelingen in het plan over (zie punt 4 en punt 9). Stel de parkeernorm in Haarlem voor de hele stad in 2026 vast op 0,4 en voor nieuwbouw op 0,2 en realiseer zoveel mogelijk voorzieningen in de wijk om het aantal vervoersbewegingen met een personenauto te verlagen.

Stadsplanning

Door slimme keuzes te maken in de stads- en landschapsplanning worden de doelstellingen op gebied van transport, groen & natuur, wonen, groene bedrijven, voedsel en het opwekken van energie makkelijker behaald en integraal versterkt.

De gemeenteraad weegt de verschillende belangen af, maar voor bestemmingsplannen moet het uitgangspunt altijd zijn dat de stadsplanning de impact op het klimaat en de biodiversiteit verbetert en de duurzaamheid bevordert. Een voorbeeld is het organiseren van voorzieningen in de wijk, die het aantal vervoersbewegingen beperken. Een ander voorbeeld: nieuwbouw op de zon richten en warmte/koudeopslag direct integreren.

6. Voedsel: plantaardig, duurzaam en lokaal.

Presenteer een concreet plan dat duurzamer consumeren in Haarlem stimuleert en verklein zo de ecologische voetafdruk van Haarlem. Ondersteun duurzame (stadslandbouw)initiatieven in de stad en zorg gelijktijdig voor educatie en bewustwording.

In een stedelijk gebied zoals Haarlem, wordt niet veel voedsel geproduceerd, maar wel geconsumeerd. De manier waarop we ons voeden en de producten die we consumeren hebben evenwel een grote impact op het klimaat. Duurzaam en lokaal voedsel gaat in Haarlem de norm worden.

Consumptie van dierlijke producten (vlees en zuivel) draagt op verschillende manieren bij aan de klimaat- en biodiversiteitscrisis: door uitstoot van het krachtige broeikasgas methaan, door ontbossing voor de productie van veevoer en door het grote waterverbruik. Daarom hoort bij duurzaam voedsel ook het verminderen van de consumptie van vlees en andere dierlijke producten.

De gemeente pakt haar rol in de educatie over duurzame voedingspatronen, bijvoorbeeld in voorlichtingscampagnes. Bied Haarlemmers ondertussen de mogelijkheid zelf voedsel te verbouwen, en bied daarbij ook kookcursussen en andere sociale activiteiten aan in de wijken. Dit kan prima in combinatie met andere activiteiten zoals spullen repareren, kleding maken of ruilen. De gemeente zorgt bij iedere school voor groene schoolpleinen en ondersteunt bewonersinitiatieven zoals de Wereldkeuken.

De gemeente steunt boeren in Haarlem bij de transitie naar natuur inclusief boeren en zorgen dat zij biologisch voedsel lokaal voldoende kunnen afzetten, bijvoorbeeld door meer markten met biologische- en streekproducten op te zetten. Alle door de gemeente ingekochte voedsel wordt lokaal geproduceerd biologisch voedsel. Tot slot gaat de gemeente bij het verstrekken van subsidies voor festivals, culturele instellingen of onderwijsinstellingen voorwaarden opnemen over de ecologische voetafdruk van de organisatie.

7. Stimuleer duurzame bedrijven en pak overtreders van milieuregels aan.

Versnel de verduurzaming van bedrijven door voorlichting en handhaving. Verwacht van grotere bedrijven meer dan alleen het nakomen van wettelijk verplichtingen. Pak de bedrijven die milieuregels overtreden voortvarend aan en ga actief op zoek naar bedrijven die duurzame producten en diensten leveren.

Het Haarlemse bedrijfsleven is op economisch en sociaal gebied van groot belang voor de stad en de inwoners. Bedrijven leveren producten en diensten, bieden werk aan inwoners en leveren inkomsten voor de gemeente op. Tegelijkertijd belasten sommige bedrijven het Haarlemse milieu te veel. Maar er zijn ook bedrijven in Haarlem die juist milieuproblemen oplossen. Daarnaast wordt het leefklimaat van Haarlemmers sterk beïnvloed door de activiteiten van enkele grote bedrijven buiten de gemeentegrens.

Bewustwording en handhaving

Haarlem kent duizenden bedrijven, van de lokale snackbar, sportschool en groenteboer tot grote bedrijven als MSD, Iron Mountain, Cementbouw en IKEA. Alle bedrijven in Haarlem moeten zich bewust zijn van hun impact op het milieu. Start hiervoor een lang lopende voorlichtingscampagne die ambitieuzer is dan de huidige aanpak. Bedrijven die zich willen vestigen in Haarlem laten hun duurzaamheidsplan goedkeuren door de gemeente. De omgevingsdienst moet actief handhaven op de omgevingsvergunning van bedrijven, voor zover van toepassing.

Grote bedrijven

Verwacht van grotere bedrijven dat zij meer doen dan wettelijk verplicht is om de negatieve impact van hun bedrijfshuishouding te minimaliseren. Alle bedrijven met meer dan 1 miljoen euro omzet leveren een “milieuverslag” aan de gemeente, waarin ze bijhouden hoeveel broeikasgassen en andere schadelijke gassen zoals stikstofoxyden ze uitstoten. Ook vermelden ze de hoeveelheid en soorten fijnstof, soorten en hoeveelheden afval en geluidsoverlast. Bedrijven moeten in het milieuverslag ook de uitstoot in de keten (scope 3) meenemen. Het is de taak van de gemeente om met de meest vervuilende bedrijven per milieucategorie aan tafel te gaan om verduurzaming te bespreken.

Groene economie

Stimuleer bedrijven die milieuvriendelijk opereren en bedrijven die milieuproblemen oplossen. Dit past goed in de bestaande ambitie van de gemeente om een klimaatneutrale stad te zijn in 2030 en een circulaire stad in 2040. (Zie punt 8 voor een verdere uitwerking.)

Convenant Waarderpolder

De Waarderpolder biedt 20 procent van de totale werkgelegenheid in Haarlem en daarmee heeft dit industriegebied een belangrijke economische waarde. Wil de gemeente deze waarde behouden, dan moeten de bedrijven daar verduurzamen. De gemeente zet hier reeds op in door bijvoorbeeld C-district en MAAK terrein te stimuleren (zie ook punt 8). De 9 duurzaamheidsdoelstellingen uit het Convenant Waarderpolder zijn duidelijk, maar vrijblijvend. Blijf wijzen op het convenant en stimuleer duurzame bedrijven om zich in Haarlem te vestigen.

Bedrijven buiten de gemeentegrenzen

In de directe omgeving van Haarlem bevinden zich enkele bedrijven die grote milieu- en gezondheidsschade veroorzaken. Denk aan de uitstoot van grote hoeveelheden broeikasgassen, luchtvervuiling en/of geluidsoverlast door Tata Steel, AEB, Schiphol, KLM en Circuit Zandvoort. Actieve bemoeienis met de verduurzaming van deze bedrijven is nodig. Voer de druk steeds verder op, desnoods in de rechtbank.

8. Zorg dat Haarlem in 2040 een circulaire stad is.

Meet wat de materiaal- en reststromen zijn, koop als gemeente zelf circulair in, stimuleer inwoners en bedrijven om minder te kopen en beter te scheiden. Schaal het circulaire bedrijfsleven op en zet een ambachtscentrum op.

De gemeente Haarlem wil in 2040 een circulaire stad zijn, in nauwe samenwerking met zowel de Metropool Regio Amsterdam (MRA) als de rest van Nederland. Op deze manier putten we eindige grondstoffenvoorraden niet uit. Een circulaire stad gebruikt hernieuwbare (biobased) grondstoffen die CO₂ opslaan, uiteraard afkomstig uit duurzame land- en bosbouw. Ook brengt een circulaire stad reststoffen opnieuw in het systeem. De gemeente werkt hieraan, maar dat gaat niet snel genoeg. Wat kan beter?

Het meten van materiaal- en reststromen in Haarlem

We willen dat het duidelijk wordt waar we staan en welke voortgang we boeken als het gaat om onze afvalstromen. Wij verwachten dat de gemeente metingen van afvalstromen inzichtelijk maakt. Ook laat de gemeente de effecten in kaart brengen van huidige projecten ter bevordering van de circulaire economie. Maak een jaarlijkse materiaal-jaarrekening over Haarlem, die inzicht geeft in de verschillende soorten materiaal- en afvalstromen en hun eindbestemming.

Koop als gemeente circulair in

Of het nu gaat om de pennen en inktpatronen, Grond-Weg en Waterbouw, zorg of woningbouw, hanteer circulaire principes bij de inkoop en aanbesteding. Binnen de MRA is afgesproken dat we in 2025 voor 50 procent circulair moeten inkopen. Om die afspraken te kunnen nakomen, moet Haarlem investeren in specifieke inkoopkennis.

Circulair kopen en scheiden door Haarlemmers

Pak als gemeente ook een rol in bewustwording van Haarlemmers. Die bewustwording gaat verder dan een postercampagne over afvalscheiding. De gemeente komt met een actieplan dat Haarlemmers ertoe aanzet om te consuminderen. Daarnaast stimuleert de gemeente inwoners om gebruikte producten te kopen, bijvoorbeeld door in iedere wijk een kringloopwinkel te openen. De Kweektuin is in

dat bewustwordingsproces van belang en zou een iconische voorbeeldplek kunnen worden.

Realiseer beter toegankelijke textielcontainers en groenafvalbakken om hergebruik en het scheiden van afval te bevorderen. Het diftarsysteem wordt ingevoerd voor heffing op restafval. Verleid inwoners om hieraan mee te werken in eerste fase. Pas in een latere fase steeds meer drang en dwang toe, waar nodig middels extra handhaving.

Zwerfafval

Maak alle fastfoodketens, horecagelegenheden en supermarkten verantwoordelijk om binnen een straal van 150 meter al het zwerfvuil op te ruimen. Verminder de steeds groter wordende plastic soep door plastic afvangschermen in waterwegen te leggen, naar voorbeeld van de gemeente Amsterdam en stimuleer plasticsoep vissers als De Pinguïn.

Circulair kopen, scheiden en produceren door bedrijven

Start een bewustwordingsproces voor alle bedrijven in Haarlem, deel kennis op dit gebied om hen aan te zetten tot een duurzamere bedrijfshuishouding. Verzoek bovendien alle productiebedrijven in Haarlem met een omgevingsvergunning om circulair in te kopen en restafval te reduceren.

Realiseer in de Waarderpolder een 'circulair ambachtscentrum', waar mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt werken aan hergebruik. Schaal het C-district (MAAK, 3DMakerszone) verder op, om innovatieve, technologische ontwikkelingen te stimuleren.

In de bouwsector is veel te winnen als het gaat om verduurzaming, denk aan minder luchtvervuiling en efficiënter hergebruik van materiaalstromen, zowel in nieuwbouw als bij verbouw en renovatie. De materialen die we toepassen zijn biobased, herbruikbaar (dus demontabel) en gezond. Bedenk een aanpak waardoor de bouw vanaf 2030 alleen nog maar duurzaam en emissievrij bouwt en renoveert.

9. Geef mensen op straat weer voorrang.

Kies voor duurzame bereikbaarheid voor iedereen. Vervang het gemotoriseerde verkeer zoveel mogelijk door wandelen, fietsen en goed Openbaar Vervoer. Zo neemt CO₂-uitstoot af, veiligheid en leefbaarheid verbeteren en er ontstaat meer ruimte voor groen.

Wij willen een stad waarin alle mensen op een duurzame manier essentiële bestemmingen kunnen bereiken, bij voorkeur lopend of fietsend. Dat betekent dat bestemmingen dichtbij moeten zijn. Alle vormen van mobiliteit worden door deelvervoer voor iedereen toegankelijk.

Ongeveer 20 procent van de totale CO₂-uitstoot in Haarlem is afkomstig van gemotoriseerd verkeer. Het uitgangspunt van verkeersbeleid is er gericht op om die uitstoot te minimaliseren. Daarnaast richt de gemeente het beleid niet op maximale doorstroming, maar op maximale veiligheid en bereikbaarheid, ook voor mensen zonder auto.

Het gemotoriseerde verkeer neemt dan fors af. Het is dus goed dat er een kilometerheffing komt en dat parkeren duurder wordt. Dat versterkt de door corona ingezette omslag naar meer thuiswerken en minder woon-werkverkeer en stimuleert gebruik van schoon vervoer. De miljoenen kostende opwaarderingen van kruispunten, zoals op de Schipholweg, kan de gemeente achterwege laten. Het geld kan de gemeente dan besteden aan bereikbaarheid voor iedereen.

In het industriegebied Waarderpolder (14.000 arbeidsplaatsen) is parkeren gratis. Het openbaar vervoer is er ondermaats en fietsen is er onaangenaam. Veel mensen zien de auto daarom als de enige mogelijke keuze om naar hun werk te gaan. De gemeente gaat dit veranderen door er goed openbaar vervoer aan te bieden en het gebied fietsvriendelijk in te richten.

Te nemen maatregelen

- Baseer het mobiliteitsbeleid op de prioriteitsstelling van STOMP. Bij iedere nieuwbouw moet de initiatiefnemer vanuit deze volgorde zijn plan uitleggen:
 - Stappen (lopen)
 - Trappen (fietsen)
 - OV

- Mobility as a Service (onder andere deelauto's)
- Personenauto
- Breng de menselijke maat terug in het verkeer: minder stoplichten, lagere snelheden, minder gemotoriseerde voertuigen.
- Leg de maximumsnelheid in de bebouwde kom vast op maximaal 30 km/u ook voor de zogenoemde doorstroomwegen, de Randweg uitgezonderd. Zet de maximumsnelheid in woonwijken op 15 km/u voor al het verkeer.
- Maak het Openbaar Vervoer de basis van het verkeer tussen steden aangevuld met snelfietsroutes naar Amsterdam, Leiden, Zandvoort en IJmuiden.
- Organiseer gereguleerd parkeren in heel Haarlem en laat de opbrengst ten goede komen aan wandel- en fietspaden. Parkeertarieven en beschikbaarheid van parkeerplaatsen zet de gemeente in om autogebruik te ontmoedigen.
- Pleit landelijk, samen met andere gemeenten en in MRA-verband, voor rekeningrijden waarbij de tarieven afhankelijk zijn van tijd en plaats.
- Zorg dat alle kinderen veilig en gezond naar school kunnen fietsen. Pas de omgeving van scholen daar op aan, in overleg met buurt en school.
- Organiseer een zero-emissie stadslogistiek in 2025 en in 2030 een zero-emissiezone voor al het verkeer.

In de wijken

- Organiseer straatdialogen waarin bewoners zich bindend kunnen uitspreken over de inrichting van hun straat en laat nadrukkelijk zien dat woonerven tot de mogelijkheden behoren.
- Regel dat buurtbewoners parkeerplaatsen mogen vervangen door andere *tiny forests*, (moes)-tuinen en/of zitplaatsen voor mensen.
- Regel mobiliteitshubs in de wijken, waar (elektrische) fietsen en elektrische deelauto's gedeeld kunnen staan.
- Maak een netwerk van distributiepunten in de stad om pakketbezorging in woonstraten te vermijden.
- Leg een voetpadennetwerk aan met veel groen naar scholen en winkelcentra.

10. Een onafhankelijke rekenkamer voor het klimaat.

Richt een onafhankelijke rekenkamer voor het klimaat op. Deze rekenkamer gaat met klimaattoetsen na of het gemeentelijke klimaatbeleid (klimaatmitigatie, klimaatadaptatie en luchtkwaliteit) voldoende bijdraagt aan het bereiken van klimaatdoelstellingen.

Wij constateren dat er ambities en ideeën genoeg zijn, maar dat niemand weet in welke mate Haarlem de ambities waarmaakt. Daarom willen we een onafhankelijke rekenkamer, opgericht en gefinancierd door de Gemeente Haarlem. De Rekenkamer is strategisch van aard en voert periodieke controle van het gemeentelijk klimaatbeleid uit. De rekenkamer bestaat uit bezoldigde en onafhankelijke experts die minimaal het volgende toetsen:

- Voldoet het Haarlemse klimaatbeleid aan de ambities en doelen die de gemeente heeft geformuleerd voor 2030 en 2050?
- Wat zijn de uitgaven aan duurzaamheidsdoelen van de gemeente, in relatie tot andere beleidsterreinen?
- Heeft de gemeente de onderlinge verhouding tussen afzonderlijke sectoren en maatregelen in beeld gebracht?
- Kan de gemeente tijdig signaleren of bijstellingen van het beleid noodzakelijk zijn?
- Hoe verhoudt het Haarlems klimaatbeleid zich tot regionale en nationale verplichtingen?

De Rekenkamer verplicht zich tot

- Een jaarlijkse klimaattoets en geen (politieke) klimaatvisie of -advies.
- Uitsluitend werken met inzichten uit wetenschappelijk- en beleidsonderzoek en objectieve informatie van instituten zoals het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL), het Rijksinstituut voor de Volksgezondheid en Milieu (RIVM) en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

De gemeente verplicht zich tot

- Uitvoering van onderzoeksopdrachten die de rekenkamer heeft geformuleerd.
- Financiering van externe onderzoeksopdrachten zoals de rekenkamer die heeft geformuleerd.

De gemeenteraad verplicht zich tot

- Met raad en daad toezien op het functioneren van de rekenkamer.

De tijd van vrijblijvende duurzame voornemens is voorbij. Een dergelijke rekenkamer maakt klimaatprestaties zichtbaar aan de hand van feiten. De conclusies van dit gremium moeten zwaarwegend zijn.

Verantwoording

Dit manifest is een initiatief van de Haarlemse Klimaatcoalitie. De coalitie heeft als doel om op lokaal niveau bewustwording over de klimaatcrisis te vergroten en een daadkrachtige en adequate aanpak van de klimaatcrisis te bevorderen. De coalitie heeft geen formele status en ontvangt geen subsidie. Een groeiend aantal organisaties sluit zich bij de coalitie aan.

Dit 10-punten manifest is gemaakt door de vier oprichters van de Haarlemse Klimaatcoalitie:

Extinction Rebellion Haarlem
FNV Lokaal Haarlem en omstreken
Grootouders voor het Klimaat Haarlem
Milieudefensie Haarlem

De onderstaande Haarlemse maatschappelijke organisaties ondertekenen dit manifest:

Aardbalans
Amnesty International Haarlem
Fietzersbond Regio Haarlem
FrisseWind.nu
De Groene Lobby
Haarlemse bomenwachters
KNNV vereniging voor veldbiologie
Parents for Future Haarlem
De Pletterij
Stedenband Haarlem - Mutare
Stichting Stadsgarage
Vrij Waterland
Wereldtuin / Wereldkeuken

Coördinatie en eindredactie

Janneke Barten
Martin de Jong

Expert review

Bram van Liere
Jan Tjemme van Wieringen
Jelle Hatendoer

Tekstredactie

Hille Takken

Vormgeving

Janneke Kors

Contact

klimaatmars.haarlem@gmail.com

Dit manifest publiceert de Haarlemse Klimaatcoalitie rechtstreeks in juni 2021. Het is geenszins volledig en zal door de tijd achterhaald worden. Het is tot stand gekomen met behulp van veel mensen. Naast de dankbaarheid die wij hebben voor alle onbezoldigde hulp, voelen wij vooral kracht en passie. Want Haarlem dat zijn we samen. De onderstaande mensen hebben op onderdelen bijgedragen aan dit manifest:

Alex Jansen
Andries Tieleman
Coen Hofland
Dave van Dongen
Laura Schön
Lowie van Liere
Maurits Groen
Mira Geirnaert
Otto Barten
Robin Gravemaker
Sanne Walvisch

Erik Boele de Zeeuw
Giovanna Di Galbo
Hilde Prins
John Schrama
Katrien Joosten
Karel van Broekhoven
Kees van Deelen
Sjoerd Feenstra
Teun Otte
Walter Wittkamp